

ΚΟΝΤΡΑ ΣΤΟ ΡΕΥΜΑ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΜΑΣ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ, ΤΗΝ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΚΝΤΑΟΥΝ

Συνέλευση ενάντια στη βιοεξουσία & την κλεισούρα

*Η μπροσούρα **Κόντρα στο ρεύμα** κυκλοφόρησε τον Απρίλιο του 2021 σε πεντακόσια αντίτυπα.*

Δεν υπάρχει copyright. Τα κείμενα της έκδοσης μπορούν να αναδημοσιευτούν ελεύθερα, ακόμα και χωρίς ένδειξη της προέλευσής τους.

Οποιαδήποτε, όμως, κερδοσκοπική επανέκδοσή τους ή παραποίησης τους θα μας βρει ενάντιους.

Για επικοινωνία:

<https://againstbiopowerandconfinement.noblogs.org/>
koinonika.antisomata@autistici.org

fb: *Ιστορίες Προληταριακής Κλεισούρας*

*Η Συνέλευση ενάντια στη βιοεξουσία & την κλεισούρα
συναντιέται δια ζώσης κάθε βδομάδα.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

★ Λίγα λόγια για τη συνέλευσή μας	7
★ Η συμβολή μας στον αγώνα ενάντια στην τηλεργασία και την τηλεκπαίδευση	8
• Η καθιέρωση της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από το προνομικό στο νομικό επίπεδο	10
• Ο επιθετικός χαρακτήρας της τηλεκπαίδευσης-τηλεργασίας.....	15
• Πρώτος κύκλος αγώνα (Μάρτιος-Ιούλιος 2020): ένας μειοψηφικός αγώνας στις σχολές και τα σχολεία	17
• Δεύτερος κύκλος αγώνα (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2020): μαθητικές καταλήψεις, το πρώτο κίνημα που αμφισβητεί την πολιτική διαχείρισης της πανδημίας από το κράτος	24
• Τρίτος κύκλος αγώνα: το δεύτερο πειθαρχικό αποκντάουν και οι αγώνες εναντίον του μέχρι την εισβολή μπάτσων στη ΦΕΠΑ (Νοέμβριος και Δεκέμβριος 2020).....	32
• Η εδραίωση του εκπαιδευτικού συστήματος δύο ταχυτήτων μέσω της ψηφιακής αναδιάρθρωσης	38
• Η αναβάθμιση της περιφραξης και αστυνόμευσης του πανεπιστημίου	42
• Τέταρτος κύκλος αγώνα: η κατάθεση του νομοσχεδίου Κεραμέως για τα ΑΕΙ και η συσπείρωση των δυνάμεων της δημοκρατικής βιοπολιτικής	46
• Εν κατακλείδι: η πανδημία ως κοινωνικό ανταγωνιστικό γεγονός	54
★ Ντοκουμέντα	
1. Ενάντια στις βλαβερές συνέπειες του μενουμεσπιτισμού στην προληταριακή αυτοοργάνωση.....	58
2. Πατί μας ευχαριστούν η υπουργός και η υφυπουργός Παιδείας.....	60
3. Τηλεκπαίδευση, τηλεργασία, το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο και το επιτηρούμενο σχολείο στα καλύτερα τους	64
4. Υλικό του συντονιστικού: <i>μαθητές/τριες, φοιτήτριες/ές, εκπαιδευτικοί, εργαζόμενες στα πανεπιστήμια, διδακτορικοί σε τηλε-άρνηση</i>	78
5. Φοιτητική έρευνα: έκανες τα τηλεμαθήματα σου;	82
6. Δύο εισηγήσεις στα μαθήματα αυτομόρφωσης	85
6.1 Η προϊστορία της τηλεργασίας και της εκ περιτροπής εργασίας	85
6.2 Τηλεργασία ή εξ αποστάσεως εκπαίδευση και πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	98
7. Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου (ΔΣ) του Συλλόγου Φοιτητών Ιατρικής Αθηνών (ΣΦΙΑ).....	103

8. Οδηγίες τηλεξέτασης σε μαθήματα του τμήματος Επ. Υπολογιστών Πανεπιστημίου Κρήτης	104
9. Αφίσα της εκδήλωσης-συζήτησης: <i>Γιατί τόση συμμόρφωση στην τηλεργασία και τηλεκπαίδευση;</i>	108
10. Παρεμβάσεις δύο τηλεργατριών στην εκδήλωση-συζήτηση: <i>Γιατί τόση συμμόρφωση στην τηλεργασία και τηλεκπαίδευση;</i>	109
11. Επικαιροποιημένη εισήγηση και αφίσα της συζήτησης-εκδήλωσης αγώνα: <i>Ούτε κλείσιμο στο σπίτι, ούτε κλείσιμο στα σχολικά κλουβιά</i>	113
12. Τρικάκια του Αντιεξουσιαστικού συντονισμού μαθητ(ρι)ών, φοιτητ(ρι)ών, εκπαιδευτικών και εργαζομένων	127
13. Η τέχνη του διαχωρισμού.....	130
14. Πώς οι συνδικαλιστές επιβίβησαν στην πράξη την τηλεκπαίδευση.....	131
15. Μπροσούρα <i>Η κρατική διαχείριση της πανδημίας είναι η αναβαθμισμένη συνέχιση της δεκάχρονης πολιτικής των «μνημονίων»</i> με άλλο όνομα	134
16. Απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου ΕΚΠΑ για θερμομέτρηση και καταγραφή στοιχείων επισκεπτών στις ΦΕΠΑ.....	147
17. Ανακοίνωση της Συγκλήτου του ΕΚΠΑ της 22/12/2020 σχετικά με τη φύλαξη των ΑΕΙ	148

★ Παράρτημα

• Πρόλογος στο κείμενο του Robert Ovetz	152
• Robert Ovetz, <i>Κάντε κλικ στο «Αποθήκευση και επιστροφή στο μάθημα»: τηλεκπαίδευση, επισφαλειοποίηση και πειθάρχηση της ακαδημαϊκής εργασίας</i> (απόσπασμα)	157

Λίγα λόγια για τη συνέλευσή μας

Η Συνέλευση ενάντια στη βιοεξουσία και την κλεισούρα προέκυψε μετά από ανοικτό κάλεσμα της Συνέλευσης εργαζομένων και ανέργων από την πηλαγία Συντάγματος στο στέκι Άνω-Κάτω Πατησίων, στις 18 Μάρτη 2020. Το κάλεσμα αυτό, που έγινε μια βδομάδα μετά από το κλείσιμο όλων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας, είχε τίτλο: *Ενάντια στις βλαβερές συνέπειες του μενουμεσπιτισμού στην προληπτική αυτο-οργάνωση* και καλούσε σε ανοικτή συζήτηση για τη συλλογική αντιμετώπιση της δυστοπικής πραγματικότητας που είχε ήδη αρχίσει να προδιαγράφεται και που, όπως δυστυχώς πλέον όλες αναγνωρίζουμε, συνεχίζεται αμείωτη (βλ. Ντοκουμέντο 1, σελ. 58).

Κεντρική ιδέα πίσω από το κάλεσμα ήταν η ανάγνωση, από τη δική μας προληπτική σκοπιά, της διαχείρισης της πανδημίας του κορονοϊού από το κράτος ως πιο επικίνδυνης από την ίδια την πανδημία. Για τον λόγο αυτό ένα από τα συνθήματα που τότε λανσάραμε ήταν: «η ατομική ευθύνη είναι καπιταλιστική ιδεολογία και απάτη».

Πιο συγκεκριμένα, το λοκντάουν που επιβλήθηκε και συνολικά η εκστρατεία υγιεινομικής αστυνόμευσης και πειθάρχησης αποτελούσαν (και συνεχίζουν να αποτελούν) για εμάς ξεκάθαρες απόπειρες προληπτικής καταστολής οποιασδήποτε αμφισβήτησης της φτηνής κρατικής πολιτικής ή οποιασδήποτε προληπτικής αυτόνομης και συνεργατικής πρωτοβουλίας διεκδίκησης και αντίστασης ενάντια στα νέα επωφελή για το κεφάλαιο νομοσχέδια που θα έβρισκαν την ευκαιρία να περάσουν εν μέσω λιγότερο ή περισσότερο αυστηρών περιοριστικών μέτρων «έκτακτης ανάγκης».

Επιπλέον, στο κάλεσμα κριτικάραμε την εκούσια παύση λειτουργίας των πολιτικών συλλογικοτήτων λόγω της κρατικής διαχείρισης της πανδημίας του κορωνοϊού, παύση που βλέπαμε να διογκώνεται ανησυχητικά, τη στιγμή που το καπιταλιστικό κράτος οργάνωνε ένα νέο γύρο επίθεσης στην εργατική τάξη, παρουσιαζόμενο μάλιστα ως ο «εγγυητής της δημόσιας υγείας» και ο «υπερασπιστής της κοινωνίας». Παρόμοιους προβληματισμούς είχαν και άλλοι σύντροφοι/ισσες, οι οποίοι και ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα, με αποτέλεσμα να συγκροτηθεί από κοινού η νέα συνέλευση.

Πέρα από την εργατική έρευνα, στην οποία θα αναφερθούμε πιο αναλυτικά παρακάτω, την παραγωγή λόγου σχετικά με τη συγκυρία και τη δράση μας στον δημόσιο χώρο, όσο καιρό παραμείναμε στο προαναφερόμενο στέκι (Μάρτιος-Ιούνιος 2020), οργανώσαμε επίσης μαθήματα αυτομόρφωσης πάνω στις έννοιες της βιοεξουσίας, της ιατρικοποίησης και της υγιεινομικής αστυνομίας καθώς και για την τηλεεκπαίδευση, την τηλεργασία και τις αλληλαγές που επέφερε στις εργασιακές σχέσεις την τελευταία δεκαετία η πολιτική της απαξίωσης. Για όλα αυτά και πολλά άλλα θα μιλήσουμε σε μια δεύτερη ευκαιρία – ένα μέρος του σχετικού υλικού βρίσκεται, άλλωστε, αναρτημένο στο σάιτ της συνέλευσης.

Στην παρούσα έκδοση θα περιοριστούμε στην καταγραφή του αγώνα μας ενάντια στην τηλεργασία και την τηλεεκπαίδευση. Η έκδοση συνοδεύεται από σχετικά ντοκουμέντα της περιόδου και περιλαμβάνει επίσης τα αντίστοιχα κεφάλαια της αυτομόρφωσής μας.

Η συμβολή μας στον αγώνα ενάντια στην τηλεργασία και την τηλεεκπαίδευση

Για να μπορέσει να διαχειριστεί την πανδημία που προέκυψε με έναν επωφελή για το σύστημα τρόπο, το καπιταλιστικό κράτος ακολούθησε μια στρατηγική που αν αποδειχτεί επιτυχής θα του επιτρέψει να επιστρέψει στην «κανονική» τάξη πραγμάτων όχι μόνο αλώβητο αλλά και ενισχυμένο. Είναι μια γενική αλήθεια ότι σε κάθε ιστορική εποχή η κοινωνική εξουσία βρίσκεται στη μεριά εκείνων που μπορούν σε στιγμές κρίσης να αναδιοργανώνουν προς όφελός τους τον (ανα)παραγωγικό ιστό της κοινωνίας, νοούμενο ταυτόχρονα στις οικονομικές, πολιτικές και πνευματικές μορφές του. Κηρύσσοντας, λοιπόν, «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» με τους δικούς του όρους, το καπιταλιστικό κράτος εστίασε τον Μάρτη του 2020 τη στρατηγική του σε 5 σημεία:

- 1) Στην παρουσίαση της πανδημίας ως ενός υγειονομικού μονάχα ζητήματος, με αποτέλεσμα την αναβάθμιση-επέκταση του υγειονομικού λόγου, τη συστηματική μυστικοποίηση των κοινωνικών αιτιών παραγωγής και διάδοσης της πανδημίας και του πολιτικού χαρακτήρα της διαχείρισής της και εν τέλει την ενδυνάμωση της βιοπολιτικής διαχείρισης της εργατικής τάξης.
- 2) Στην εκ νέου οριοθέτηση του ποιος έχει τη δικαιοδοσία να ορίζει το περιεχόμενο των εννοιών της «ασθένειας» και της «υγείας» – ζήτημα τεράστιας κοινωνικής και πολιτικής σημασίας· η θέση που παίρνει κανείς πάνω σε αυτό το ζήτημα, σε καιρούς επιδημίας, καθορίζει και όλα τα άλλα. Η υγειονομική αστυνομία, για παράδειγμα, δεν διαφυλάττει μια αντικειμενική αλήθεια για την «υγεία»· επιβάλλει την αλήθεια που εξυπηρετεί τους στόχους της καπιταλιστικής βιοεξουσίας.
- 3) Στην επιβολή του δικού του ορισμού για το τι πρέπει να θεωρείται «ουσιαστική» εργασία, «ουσιαστική» κοινωνική δραστηριότητα σε μια καπιταλιστική κοινωνία σε «κατάσταση εξαίρεσης» – και συνακόλουθα πώς θα πρέπει αυτή να ανταμείβεται σύμφωνα με την «αντοχή» της τσέπης των αφεντικών. Το ζήτημα εδώ αφορά το ύψος του άμεσου κι έμμεσου μισθού, την αναδιάρθρωση της (ανα)παραγωγικής εργασίας και τις οικονομικές διευκολύνσεις προς τα αφεντικά ώστε να συνεχίσουν την εκμετάλλευσή της.
- 4) Στον καθορισμό των επιτρεπτών ατομικών και κοινωνικών συμπεριφορών. Το κράτος ενεργοποίησε όλους τους ιδεολογικούς, κατασταλτικούς και πειθαρχικούς μηχανισμούς που έχει στη διάθεσή του ώστε να αναδιοργανώσει αποτελεσματικά την καθημερινότητα των απείθαρχων υποκειμένων, που ενδέχεται να εκμεταλλευτούν προς όφελός τους το μπλοκάρισμα της (ανα)παραγωγικής διαδικασίας. Το ζήτημα εδώ αφορά την τηλεεκπαίδευση ως πειθαρχική και μενουμεσπιτική/κοινωνικοαποστασιακή πολιτική και την τηλεργασία ως διεύθυνση της επιχείρησης στον ιδιωτικό

χώρο του εργαζόμενου υποκειμένου επί 24ώρου βάσεως, ως απομόνωση και αυτο-πειθαρχία, ως νέα τεχνική διαχείρισης και πύκνωσης του εργάσιμου χρόνου, ως μείωση των δαπανών σε σταθερό κεφάλαιο εις βάρος του άμεσου μισθού.

- 5) Στην αραίωση των συναντήσεων στον δημόσιο χώρο. Πότε με την επιβολή περιορισμών στην κυκλοφορία των ανθρώπων, πότε με τον περιορισμό ακόμα και τη διάλυση των συναθροίσεων και των διαδηλώσεων, το κράτος κατάφερε σε μεγάλο βαθμό να περιορίσει τη δημόσια διαμάχη στην εικονική επικοινωνία μέσω του διαδικτύου, εκτοπίζοντάς την από τις πλατείες, τους δρόμους και τα πανεπιστήμια. Για να μην αναφέρουμε τα πολιτικά στέκια που είτε έχουν κατασταλεί είτε έχουν κλείσει εθελοντικά.

Η ταξική πάλη συνεχίζει να διεξάγεται γύρω και από τα 5 σημεία της στρατηγικής του κράτους αλλά από χειρότερες από πριν θέσεις μάχης για μας, όπως θα δούμε παρακάτω. Ποια ήταν η στρατηγική που ακολούθησε η συνέλευσή μας θα φανεί στην πορεία ανάγνωσης αυτού του προλόγου και θα συνοψιστεί στο τέλος του.

Λόγω της ίδιας της σύνθεσης της συνέλευσής μας το ζήτημα της τηλεκαίδευσης συζητήθηκε από πολύ νωρίς σε σχέση με την κριτική που ταυτόχρονα κάναμε στο λοκντάουν, τον μενουμεσπιτισμό ως εθελοντική συμμόρφωση στον λόγο των «ειδικών» και την «ατομική ευθύνη» ως καπιταλιστική ιδεολογία.

Μερικά μέλη της *Συνέλευσης ενάντια στη βιοεξουσία & την κλεισούρα* δουλεύ-

**ΔΕΝ ΚΛΕΙΝΟΜΑΣΤΕ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ
ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΑΜΕ
ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ**

συνέλευση ενάντια στη βιοεξουσία και την κλεισούρα

**Να μην παραλύσουμε από
φόβο μέσα στη μοναξιά
του σπιτιού-φυλακή**

ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΒΙΟΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑ

**ΤΟ «ΜΕΝΟΥΜΕ ΣΠΙΤΙ»
ΕΙΝΑΙ
ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΑΤΟΜΙΚΙΣΤΙΚΟ**

συνέλευση ενάντια στη βιοεξουσία και την κλεισούρα

**ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΟΛΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ**

ουμε στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια δημόσια εκπαίδευση και ως εκ τούτου βρεθήκαμε, από τις πρώτες ημέρες επιβολής του λοκντάουν, αντιμέτωπα με ένα διαρκώς διευρυνόμενο, αν και άτυπο (δηλαδή παράνομο), πλαίσιο εξ αποστάσεως εργασίας, ένα πλαίσιο δηλαδή άμεσης επίθεσης στις συνθήκες και τον έλεγχο της εργασίας μας. Γι' αυτό και εμείς αρνηθήκαμε να κάνουμε είτε ασύγχρονη είτε σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση –ορισμένοι από μας με δημόσια δήλωσή μας στα τέλη του Μάρτη– γεγονός που μας έφερε σε σύγκρουση με αρκετούς συναδέλφους μας και συγκεκριμένα τους συνδικαλιστές.

Οι αριστεροί συνδικαλιστές του ΚΚΕ και των Παρεμβάσεων είχαν πρωτοστατήσει στην εφαρμογή της τηλεκπαίδευσης ακολουθώντας πειθήνια από την πρώτη κιόλας στιγμή τις οδηγίες του υπουργείου. Δεν προσπάθησαν μόνο να κάμψουν τις αυθόρμητες αντιστάσεις που εκδηλώθηκαν από τα κάτω, παροτρύνοντας τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιήσουν «κάθε πρόσφορο μέσο»

και να ξοδέψουν ατελείωτες ώρες μέρα-νύχτα στην άμισθη αυτομόρφωσή τους στη σύγχρονη πειθαρχική τεχνολογία «για το καλό των παιδιών»· δεν λησίδωρσαν μόνο όσες αντέδρασαν ως «ανεύθυνες», αλλά άρχισαν και να συλλέγουν υπογραφές εκπαιδευτικών τους οποίους και έβαλαν να ζητάνε από το υπουργείο Παιδείας την πραγματοποίηση του «ψηφιακού σχολείου» που είχε υποσχεθεί, καλώντας το να παράσχει σε όλους τους εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς δωρεάν σύνδεση γρήγορου internet και δωρεάν Η/Υ και tablet! Για το καλό μας!

Σ' αυτήν τη βασιλικότερη του βασιλέως εκστρατεία επιβολής της τηλεκπαίδευσης από τα αριστερά απαντά η δημόσια επιστολή ενός από εμάς, του Γ. Κ. (βλ. Ντοκουμέντο 2, σελ. 58). Εννοείται ότι αν η τηλεκπαίδευση ήταν τότε υποχρεωτική δια νόμου –όπως έγινε αργότερα– θα είχαμε παραπεμφθεί σε πειθαρχικό και θα μας είχε μειωθεί ο μισθός ή εάν δουλεύαμε σε κάποιο ιδιωτικό σχολείο/φροντιστήριο και είχαμε κινηθεί ανάλογα θα είχαμε απολυθεί.

Η καθιέρωση της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από το προ-νομικό στο νομικό επίπεδο

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να τονίσουμε το εξής: ενώ τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων όλης της χώρας έκλεισαν σύμφωνα με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ) της 11ης Μάρτη 2020 την επόμενη ημέρα, η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση έγινε νόμιμη στις πρώτες 2 βαθμίδες της εκπαίδευσης μόλις στις 12 Μαΐου και υποχρεω-

τική πολύ αργότερα: στις 12 Σεπτέμβρη. Πιο συγκεκριμένα:

- Η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση γίνεται **κακήν κακώς νόμιμη αλλά όχι υποχρεωτική** με το άρθρο 63 στον νόμο 4686/2020 του Υπουργείου... Μετανάστευσης και Ασύλου που δημοσιεύεται στις 12 Μαΐου. Το άρθρο αυτό μιλά ακόμα για **δυνατότητα και όχι για υποχρεωτικότητα**

εφαρμογής της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Από τότε, όμως, αρχίζει να διαφαίνεται ο κατασταλτικός χαρακτήρας της αφού σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παραπάνω άρθρου «είναι **δυνατή η, κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης, παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με χρήση μέσων τεχνολογίας σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δεν δύνανται να παρακολουθήσουν δια ζώσης την εκπαιδευτική διαδικασία είτε λόγω καθολικής ή μερικής αναστολής ή απαγόρευσης λειτουργίας εκπαιδευτικών δομών είτε για άλλον λόγο που ανάγεται σε έκτακτο ή απρόβλεπτο γεγονός.**» Στην ίδια παράγραφο εισάγεται και το λεγόμενο live streaming μέσα από τη σχολική αίθουσα. Σύμφωνα με το υπουργείο «**η ταυτόχρονη διδασκαλία σε μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν στο μάθημα με φυσική παρουσία και σε άλλους μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν εξ αποστάσεως επιτρέπεται μόνο σε περίπτωση επιδημικών νόσων. Σκοπός της παρεχόμενης δυνατότητας όλων των ανωτέρω περιπτώσεων είναι αποκλειστικά η παροχή εκπαίδευσης.**» [η έμφαση δική μας]

- Τον Αύγουστο του 2020 η χρήση της τηλεεκπαίδευσης γενικεύεται, περιλαμβάνοντας πλέον και την περίπτωση της εκ περιτροπής λειτουργίας των σχολείων. Και σε αυτή τη φάση απουσιάζει (ακόμη) η υποχρεωτικότητα της παροχής της από τους εκπαιδευτικούς, καθώς η διατύπωση που χρησιμοποιείται είναι ότι «**παρέχεται [...] σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση**» (άρθρο 17 της ΠΝΠ της 10/8/2020-ΦΕΚ 157/A/10-8-2020

που κυρώνεται με το αντίστοιχο άρθρο του νόμου 4722/2020- ΦΕΚ 177/A/15-9-2020).

- Τον Σεπτέμβριο του 2020, με τη νέα σχολική χρονιά, είναι που ορίζεται πλέον σαφώς το πλαίσιο διεξαγωγής της τηλεεκπαίδευσης στα σχολεία και μόνο τότε διατυπώνεται η υποχρεωτικότητά της ως εξής: «**όπως εξαιρετικά, μέχρι τη λήξη του διδακτικού έτους 2020-2021 και εφόσον παραμένει ο κίνδυνος διασποράς του κορωνοϊού COVID-19, οι σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υποχρεούνται να παρέχουν σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε μαθητές που δεν δύνανται να παρακολουθήσουν με φυσική παρουσία την εκπαιδευτική διαδικασία**» [Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) 120126/ΓΔ4-ΦΕΚ 3882/B/12-9-2020 που δημοσιεύεται στις 12/9/2020]. [η έμφαση δική μας]
- Λίγες μέρες μετά τη 12^η Σεπτέμβρη, όταν το κράτος επέβαλλε το τηλεμάθημα μέσω της πλατφόρμας WEBEX ως «εκπαίδευση», ξεσπά ο αυθόρμητος αγώνας των μαθητ(ρι)ών ενάντια στην κρατική διαχείριση της πανδημίας από το κράτος στα σχολεία. Σε αυτή τη συγκυρία θα επιβεβαιωθεί η κατασταλτική διάσταση της τηλεεκπαίδευσης και θα αποδειχθεί ότι η πλήρης συμμόρφωση των εκπαιδευτικών στις επιταγές του υπουργείου δίνει τη δύναμη στις κυβερνητικές δυνάμεις να κλιμακώσουν την επίθεση. Ως απάντηση, λοιπόν, στους/στις μαθητές/τριες, στη μόνη κοινωνική δύναμη που μέχρι τότε ύψωσε αντιστάσεις στην κρατική διαχείριση, η παραπάνω ΚΥΑ τροποποιείται με την προσθήκη

δεύτερου άρθρου σύμφωνα με την 1^η παράγραφο του οποίου «σε περίπτωση έκτακτου ή απρόβλεπτου γεγονότος, το οποίο καθιστά αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερή τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε τμήμα/τμήματα σχολικής μονάδας ή σε ολόκληρη σχολική μονάδα, όπως, ενδεικτικά, η παρεμπόδιση από οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο της πρόσβασης των μαθητών/τριών και/ή εκπαιδευτικών στους χώρους της σχολικής μονάδας, οι σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης **υποχρεούνται να παρέχουν σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπου τόσο οι μαθητές/τριες όσο και οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν αποκλειστικά εξ αποστάσεως στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι υποχρεωτική τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους/τις μαθητές/τριες**». Σύμφωνα με τη 2^η παράγραφο του παραπάνω άρθρου «**μαθητές/τριες, οι οποίοι/ες με τις πράξεις τους καθιστούν αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερή τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε τμήμα/τμήματα σχολικής μονάδας ή σε ολόκληρη τη σχολική μονάδα, δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση και λαμβάνουν απουσία για όλες διδακτικές ώρες προβλέπει το ωρολόγιο πρόγραμμα της ημέρας**». [η έμφαση δική μας] Με το 3^ο άρθρο που προστίθεται ορίζεται ότι υπεύθυνοι καταγραφής των απουσιών είναι οι εκπαιδευτικοί, ενώ οι απουσίες αυτές λαμβάνονται υπόψη για τον χαρακτηρισμό της διαγωγής των μαθητριών (ΚΥΑ 131451/ΓΔ4-ΦΕΚ

4264/Β/30-09-2020 που δημοσιεύεται την 1/10/2020).

- Τέλος, με εγκύκλιο που αποστέλλει στις 15/10/2020 η Γενική Γραμματεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, επικαλούμενη το νομικό πλαίσιο σχετικά με την τηλεεκπαίδευση, την αποχή εκπαιδευτικών από την εργασία τους λόγω στάσης εργασίας/απεργίας και το ωράριο αυτών, απειλεί με περικοπές μισθού όσες καθηγήτριες απέχουν από την τηλεεκπαίδευση σε υπό κατάληψη σχολεία ακολουθώντας τη σχετική κήρυξη απεργίας-αποχής των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από την ΑΔΕΔΥ και την ΟΛΜΕ στις 7/10/2020. Με την απεργία-αποχή αυτή οι συνδικαλιστικές δυνάμεις είχαν αντιδράσει στην ποινικοποίηση των μαθητικών αγώνων και είχαν εκφράσει μια πρώτη αντίδραση στην τηλεεκπαίδευση. Με τη γνωμοδότηση της νομικού συμβούλου της ΑΔΕΔΥ που ακολουθεί στις 19/10/2020 εκφράζεται και η πρώτη νομική αμφισβήτηση της τηλεεκπαίδευσης (συνεπώς και της απειλής για περικοπή μισθού), αφού σύμφωνα με αυτή, η τηλεεκπαίδευση **δεν ανήκει στα καθήκοντα του εκπαιδευτικού εφόσον πραγματοποιείται με ίδια μέσα και πόρους**, ούτε είναι νόμιμος **ο αποκλεισμός** από αυτήν μαθητών που δεν έχουν τα μέσα για να συμμετέχουν σε αυτή και μαθητών που συμμετέχουν σε κατάληψη, καθώς και η επιβολή απουσιών στους τελευταίους. Την ίδια στιγμή, όμως, που οι ομοσπονδίες (ΔΟΕ/ΟΛΜΕ) δείχνουν να έχουν τη βούληση και τη δύναμη να απαντήσουν στην επί-

θεση που δέχονται εκπαιδευτικοί και μαθήτριες μέσω της τηλεκπαίδευσης, δεν φαίνονται σε καμιά περίπτωση διατεθειμένες να προεκτείνουν την αμφισβήτησή της στα σχολεία που δεν βρίσκονταν υπό κατάληψη, αλλά κλείνουν λόγω κρουσμάτων COVID-19 ή λόγω λοκντάουν. Αντίστοιχα, δεν θα δώσουν κανένα δείγμα αμφισβήτησης, όταν η επιβολή της τηλεκπαίδευσης λόγω του δεύτερου λοκντάουν γενικεύεται (βλ. παρακάτω). Κι είναι αυτή η στάση των συνδικαλιστικών δυνάμεων που αποδεικνύει καταφανώς ότι **συνεργάστηκαν** με το κράτος στην επιβολή και τη γενίκευση της τηλεκπαίδευσης παρά τις στεντόρειες κορώνες τους για το αντίθετο. Στην ίδια γνωμοδότηση της ΑΔΕΔΥ διατυπώνεται επίσης διαμαρτυρία για το γεγονός ότι η προαναφερθείσα εγκύκλιος εξομοιώνει τη μη προσέλευση των καθηγητριών στο σχολείο (όπως αυτή ορίζεται από το νόμο 1566/1986) λόγω αποχής (απεργίας/στάσης εργασίας) με την αποχή από την υποχρεωτική τηλεκπαίδευση σε υπό κατάληψη σχολεία, εξομοίωση που δεν προβλέπεται από καμία νομοθετική ρύθμιση. Συνεπώς, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση, αφενός μεν δεν μπορεί να εφαρμοστεί ο νόμος 4354/2015 σχετικά με την περικοπή μισθού λόγω αποχής (από την εργασία αφού οι καθηγητές προσέρχονται στο σχολείο αλλά δεν μπορούν να εισέλθουν λόγω κατάληψης), αφετέρου η εγκύκλιος, της οποίας ο χαρακτήρας είναι η διευκρίνιση του νόμου, επιχειρεί να ορίσει **νέο** νόμο, πράγμα προφανώς παράνομο.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση έγινε νόμιμη –αν και μη ρητώς υποχρεωτική μέχρι και σήμερα– με υπουργική απόφαση που δημοσιεύτηκε στις 20 Μαΐου (βλ. Αρ. 59181/Ζ1 στο ΦΕΚ1935/Β/20-5-2020).

Στο διάστημα από 11 Μάρτη μέχρι τη θεσμοθέτηση της τηλεκπαίδευσης οι σχετικές με αυτήν ρυθμίσεις είχαν τη μορφή ΠΝΠ, επεξηγηματικών εγκυκλίων και οδηγιών, δεν είχαν προκύψει δηλαδή από τις διαδικασίες της κατάθεσης σχεδίου νόμου, της διαβούλευσης, των συζητήσεων και της ψήφισης στη Βουλή. Με λίγα λόγια οι ρυθμίσεις αυτές ήταν εκτός νόμου και ενάντια σε αυτόν καθώς έρχονταν σε αντίθεση με την ισχύουσα εκπαιδευτική νομοθεσία, το ισχύον καθηκοντολόγιο των εκπαιδευτικών και με διατάξεις σχετικές με τα προσωπικά δεδομένα. Γι' αυτό άλληλωσε και οι διατυπώσεις τους ήταν προσεκτικά επιλεγμένες: πχ. το μάθημα «δύναται» —και όχι «είναι υποχρεωτικό»— να γίνει εξ αποστάσεως.

Όσον αφορά και τις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες, καθόλη τη διάρκεια του παραπάνω διαστήματος η κυβέρνηση δίσταζε να νομοθετήσει κατ' εξαίρεση της ισχύουσας εκπαιδευτικής νομοθεσίας και περίμενε πρώτα να δει εάν οι εκπαιδευτικοί θα συμμορφώνονταν προς τις αυθαίρετες εντολές σε ένα **προ-νομικό** επίπεδο. Μόνο όταν συνέβη αυτό και η τηλεκπαίδευση άρχισε κουτσά-στραβά να διεξάγεται κανονικά, με μεγάλη εθελοντική συμμετοχή σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, πέρασε στην έωλη νομοθέτησή της.

Στη διαμόρφωση της παραπάνω κατάστασης στις 2 πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης θα λέγαμε ότι συνέβαλε ένας συνδυασμός:

- πειθαρχικού λόγου και άμεσων πιέσεων από διευθυντές/συμβούλους/υπουργείο·
- μιντιακής τρομοκρατίας σχετικά με την πανδημία και συκοφαντίας των υποκειμένων που στέκονταν κριτικά στη διαχείρισή της από το κράτος·
- εκμετάλλευσης της ανασφάλειας των εκπαιδευτικών – που βέβαια εντείνεται σε καθεστώς απομόνωσης και διάλυσης των συλλογικών οργάνων, δηλαδή σε καθεστώς τηλεργασίας/τηλεκπαίδευσης·
- καλλιέργειας ενοχικών συνδρόμων μέσω της προβολής ψευτο-επιχειρημάτων του τύπου «να μη χαθεί η επικοινωνία και επαφή εκπαιδευτικών-μαθη(ρι)ών, όταν τα σχολεία μένουν κλειστά για μήνες»·
- εμφάνισης φαινομένων ατομικισμού και συναδελφικής αδιαφορίας.

Στα πανεπιστήμια θα λέγαμε ότι συνέβαλαν από τη μία η παρουσίαση της τηλεκπαίδευσης από το κράτος ως μονόδρομου για να σωθεί το εξάμηνο εντός της πανδημίας και από την άλλη η προβολή της ως «καινοτόμου» τεχνολογίας που υπόσχεται πολλή για ένα καριερίστικο μέλλον: σε ένα φοιτητικό σώμα, ήδη αρκετά διασπασμένο από τον ατομικισμό και τον καριερισμό, η κρατική πολιτική υπήρξε σαφώς πιο αποδοτική.

Εν τέλει η τηλεκπαίδευση αντιμετώπιστηκε από την πλειονότητα των εργαζομένων, μαθητών και φοιτητών ως το «μικρότερο αλλά απαραίτητο κακό» σε συνθήκες «αναπόφευκτης καραντίνας». Οδηγούμαστε, έτσι, στο (δυσάρεστο) συμπέρασμα ότι η στάση των εμπλεκό-

μενων στην εκπαίδευση υποκειμένων **νομιμοποίησε κοινωνικά την τηλεκπαίδευση προτού αυτή γίνει νόμος του κράτους.**

Σημαντική σε αυτήν τη νομιμοποίηση ήταν και η στάση των πολιτικών κομμάτων καθώς και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (βλ. συνδικάτα, επαγγελματικοί σύλλογοι, όπως ο δικηγορικός σύλλογος), που αποδέχτηκαν τις απανωτές ΠΝΠ, μέσω των οποίων θεσμοθετούνταν «κατεπείγοντα μέτρα αποφυγής και περιορισμού της διάδοσης κορονοϊού» (ενδεικτικά βλ. Τεύχος Α' 42/25.02.2020 και Τεύχος Α' 64/14.03.2020). Ελάχιστες ήταν οι φωνές, μεταξύ αυτών και της συλλογικότητάς μας, που αναγνωρίζοντας έγκαιρα τον επιθετικό προς τις προληπτικές ανάγκες χαρακτήρα των ΠΝΠ ανέδειξαν και τον παράνομο χαρακτήρα τους και τη χρήση τους στην παραβίαση του συντάγματος και των νόμων, (βλ. την υποχρέωση παροχής «δημόσιας και δωρεάν παιδείας») προκειμένου να «προστατευθεί» το εθνικό, παραγωγικό σώμα από τις συνέπειες της διατάραξης της καπιταλιστικής «κανονικότητας» λόγω της «υγειονομικής κρίσης».¹ Η χρήση των εισαγωγικών στις παραπάνω περιπτώσεις δεν υπονοεί κάποια αμφισβήτηση των όρων που χρησιμοποιεί το κράτος, αμφισβήτηση που θα μας περιόριζε στα όρια ενός ηλεκτικού ακτιβισμού. Πρόκειται όντως **και** για υγειονομική κρίση που την προκαλεί η ίδια η αντιφατική λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος. Ως εκ τούτου πρόκειται πάνω απ' όλα για κοινωνική κρίση ή **κρίση ανα-**

1. Ενδεικτικά αναφέρουμε το κείμενο των εκπαιδευτικών Ε. Καμπακάκη και Έ. Ψωίνου: <https://infolibre.gr/wp/infolibre/2020/04/06/tilekpaideysi-paranomi-kai-antisntagmatiki/>.

παραγωγής των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων.²

Αντίθετα, κατά τη διάρκεια της προηγούμενης «κατάστασης εξαιρέσης», τη δεκαετία της εφαρμογής Μνημονίων, το ζήτημα των (απαντών) συνταγματικών παραβιάσεων είχε αναδειχθεί με σαφή τρόπο (και) στη δημόσια σφαίρα της «κοινωνίας των πολιτών». Τότε, όμως, εν αντιθέσει με τη σημερινή περίοδο του γενικευμένου μενουμπεσιτισμού, υπήρχε ένα ζωντανό, αν και αντιφατικό, αντιμνημονιακό κοινωνικό κίνημα δια-

μαρτυρίας. Μόνο κατά την τρέχουσα περίοδο του δεύτερου, εμφανώς πειθαρχικού ροκντάουν, το οποίο συνοδεύτηκε και από χοντροκομμένα χουντοδιατάγματα «εκ της αστυνομικής διεύθυνσης», αρθρώθηκε στη δημόσια σφαίρα ένας πολιτικός αντίλογος στο μονοπώλιο της κρατικής αυθαιρεσίας, αντανakλώντας σε έναν βαθμό τις κοινωνικές αντιδράσεις –λιγότερο ή περισσότερο ορατές στο πεδίο του ταξικού ανταγωνισμού– ενάντια στην κρατική διαχείριση της πανδημίας από τον Μάιο και μετά.

Ο επιθετικός χαρακτήρας της τηλεκπαίδευσης/τηλεργασίας

Συνοψίζοντας και επεκτείνοντας όσα γράφαμε στην προκήρυξη «Τηλεκπαίδευση-τηλεργασία: το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο και το επιτηρούμενο σχολείο στα καλύτερά τους» (βλ. Ντοκουμέντο 3, σελ. 64) θα λέγαμε ότι τα βασικά χαρακτηριστικά της τηλεκπαίδευσης-τηλεργασίας συνίστανται στο ότι αυτή:

- **ασαφопоιεί τη διάκριση μεταξύ εργάσιμου και μη εργάσιμου χρόνου.** Η ταύτιση χώρου εργασίας και κατοικίας διευκολύνει την, ήδη υπάρχουσα, απαίτηση για συνεχή

ετοιμότητα και διαθεσιμότητα του εργαζομένου· η τηλεργάτρια/τηλεκπαιδευτριά/τηλεκπαιδευόμενη δεν είναι παρά προσωποποιημένος χρόνος εργασίας·

- **εντατικοποιεί την εργασιακή διαδικασία** καθώς την απαλλιάσσει από τις νεκρές (από την άποψη της παραγωγής υπεραξίας) στιγμές κοινωνικοποίησης των εργαζομένων και δίνει τη δυνατότητα για μεγαλύτερη επιτήρηση και συνεπώς αξιολόγησή της. Αξίζει να σημειώσουμε όμως, ότι μαζί με την αντιπαραγωγική κοινωνικοποίηση και το συλλογικό χα-

2. Με τον όρο αυτό αναφερόμαστε αφενός στη κρίση υπερσυσώρευσης κεφαλαίου, στην αναντιστοιχία δηλαδή των ρυθμών συσσώρευσης κεφαλαίου και επανεπένδυσης (μέρους) αυτού στη σφαίρα της παραγωγής ώστε να διευρυνθεί η κλίμακα παραγωγής και ιδιοποίησης υπεραξίας· αφετέρου στην κρίση νομιμοποίησης των πολιτικών και ιδεολογικών μορφών της σχέσης-κεφάλαιο που εξασφαλίζουν την αναπαραγωγή του εμπορεύματος εργασιακή δύναμη. Η κρίση αυτή –αποτέλεσμα τόσο των αγώνων του παγκόσμιου προλεταριάτου στο σύνολο του κοινωνικού εργοστασίου της δεκαετίας του '60 και '70, όσο και των πολιτικών λιτότητας που στράφηκαν/στρέφονται εναντίον τους– έκτοτε μάλιστα άσβεστη μέσα στα χρόνια, οξύνοντας το χάσμα των, ούτως ή άλλως αντιφατικών, βασικών λειτουργιών του καπιταλιστικού κράτους (βλ. και υποσημείωση Νο 15). Ως εκ τούτου αποτελεί διαρκές στοιχείο της καπιταλιστικής συσσώρευσης, παρόλες τις προσωρινές (χωροχρονικές) διεξόδους στις οποίες κατέφυγε η διεθνής του κεφαλαίου.

σομέρι χάνονται και οι μορφές κοινωνικοποίησης που βελτιώνουν τη συνεργασία εντός της επιχείρησης και συνεπώς αυξάνουν την παραγωγικότητα της εργασίας – από αυτήν την άποψη η τηλεργασία συνιστά παράλληλα και ρίσκο για το κεφάλαιο·

- **περιορίζει τη δυνατότητα κριτικού ελέγχου και διαμόρφωσης** του μαθήματος από τα εμπλεκόμενα υποκείμενα (στην περίπτωση της τηλεκαίδεισης)·
- **διαλύει τις συλλογικές διαδικασίες διεκδίκησης**, καθώς κατακερματίζει χωρικά τις τηλεργάτριες/τηλεκαίδειδες/τηλεκαίδεισόμενες·
- **αποτελεί μέσο (περαιτέρω) μετακύλισης του κόστους εργασίας-εκαίδεισης** στους εργαίτες/μαθηίτες/φοιτηίτες/γονείς, αφού –όπως έχει αποδειχθεί μέχρι τώρα– οι τελευταίοι δεν μπορούν να διεκδικήσουν συλλογικά το δικαίωμα που τους παρέχει ο νόμος στην δωρεάν εκκαίδειση και οι πρώτοι δεν διεκδικούν την εφαρμολή της νομοθετημένης υποχρέωσης του αφεντικού να καλύπτει τον εξοπλισμό και τα μέσα της κατ' οίκον τηλεργασίας· μετάρπει την κατοικία σε χώρο έμμισθης εργαίίας προσκίδοντάς της έτσι κι άλλα αλλοτριωτικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον, για τα άτομα που η κατοικία είναι ήδη εχθρική/καταπιεστική περιορίζεται η δυνατότητα εξόδου από αυτήν, ενώ στην περίπτωση των εστιακών φοιτητών αποτέλεσε δικαιολογία για την απόπειρα έξωσής τους,³ για να μην μιλήσουμε για την περίπτωση φυλακισμένων ατόμων στα οποία αφαιρείται η εκκαίδειτική άδεια εξαιτίας της τηλεκαίδεισης·
- **περιορίζει τις δυνατότητες οικειοποίησης και χρήσης των πανεπιστημιακών χώρων για κινημαίτικούς σκοπούς** (βλ. κατάληψη), οδηγώντας τους σε κοινωνική ερήμωση/κλήσιμο για τους φοιτηίτες και τις φοιτηίτριες, διευκολύνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την επιχειρημαίτική τους χρήση και την είσοδο της αστυνομίας σε αυτούς·
- **αποτελεί, όπως απέδειξε και η ίδια η εφαρμολή της ενάντια στις μαθηίτικές καταλήψεις, μέσο σπασίματος μορφών αγώνα** όπως η απεργία και η κατάληψη·
- **τέλος, διευκολύνει τη φτηνή και επωφελή για το κεφάλαιο και το κράτος του διακαίριση της πανδημίας.**

3. Στις 22/3/20 δόθηκε τηλεσίγραφο στις εστιακές φοιτηίτριες όλης της χώρας προκειμένου να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους εντός δύο ημερών. Βέβαια, η πλειοψηφία των εστιακών είχε ήδη απομακρυνθεί «οικειοθελώς» από τις εστίες, εξαιτίας της επιβολής της τηλεκαίδεισης. Αν και ορισμένες φοιτηίτριες που παρέμεναν στις εστίες, ειδικά σε πόλεις της επαρχίας, συναίνεσαν και δέχτηκαν να μεταφερθούν σε ξενοδοχεία, όπως τους προέτρεπαν οι αρχές, οι σύλλογοι εστιακών εξέδωσαν ανακοινώσεις με τις οποίες αρνούσαν την οποιαδήποτε μετακίνηση φοιτηίτη(ρι)ών είτε στο οικογενειακό σπίτι, είτε σε ξενοδοχεία. Οι εστιακές αποτέλεσαν έτσι τη μόνη φοιτηίτική κοινότητα που εναντιώθηκε έμπρακτα στην κραίική διακαίριση της πανδημίας και ο αγώνας τους τον μόνο αγώνα που διεξήχθη «δια ζώσης» σε πανεπιστημιακό χώρο εν μέσω του πρώτου αποκντάουν. Για τον αγώνα των εστιακών φοιτηίτων, βλ. την μπροσούρα *Σκέψεις γύρω από την πανδημία του COVID-19 και ο εστιακός αγώνας ενάντια στην κραίική εκκένωση* που κυκλοφόρησε τον Αύγουστο του 2020 από τον κοινωνικό χώρο Common Multiple/ Κοινό Πολλαπλάσιο.